

Úroveň všeobecných znalostí v oblasti chování za mimořádných událostí

Lenka Hynková

Bakalářská práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lenka Hynková**
Osobní číslo: **L20222**
Studijní program: **B1032A020002 Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Úroveň všeobecných znalostí v oblasti chování za mimořádných událostí**

Zásady pro vypracování

1. Zhodnotte rizika mimořádných událostí pro Českou republiku.
2. Analyzujte úroveň znalostí obyvatelstva v oblasti mimořádných událostí v Olomouckém kraji.
3. Proveďte vyhodnocení znalostí a připravenosti obyvatelstva na mimořádné události v Olomouckém kraji.
4. Navrhněte možná zlepšení v připravenosti obyvatelstva na mimořádné události.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. Dvořák, Karel a Svatopluk HAUGWITZ. *Ochrana obyvatelstva prostřednictvím složek integrovaného záchranného systému a krizového řízení*. Praha: Armex Publishing, 2021. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-87451-81-6.
2. HRADIL, Jaroslav, Otakar J. MIKA, Miroslav MUSIL, Bohuslav SVOBODA, Jakub RAK a Dušan VIČAR. *Základy ochrany obyvatelstva v České republice*: odborná monografie. Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení, 2018. ISBN 978-80-7454-774-4.
3. PLUCKOVÁ, Irena, Dušan VIČAR, Tomáš MILÉŘ, Petr SLÁDEK, Ivo SVOBODA, Kateřina ŠMEJKALOVÁ, Jiří ŠIBOR a Magdalena KONEČNÁ. *Jak se zachovat, když ...: pro 2. stupeň ZŠ vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. Brno: Nová škola, 2016. Duhová řada. ISBN 978-80-7289-746-9.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **5. května 2023**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užit své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 5.5.2023

Jméno a příjmení studenta: Lenka Hynková

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce je zaměřená na informovanost obyvatelstva v mimořádných událostech v Olomouckém kraji. Práce je rozdělena do dvou částí, kdy první část je teoretická a druhá část je praktická. Teoretická část bakalářské práce se zabývá danou problematikou, základními pojmy, historickým vývojem a aktuální koncepcí ochrany obyvatelstva. Praktická část je vlastní výzkumné šetření za účelem zjištění úrovně všeobecných znalostí obyvatelstva v oblasti chování za mimořádných událostí. Zjišťuje se informovanost a připravenost obyvatelstva na mimořádné události, edukace v dané oblasti a poté následuje vyhodnocení. Závěrem práce je možné zlepšení obyvatelstva v dané oblasti, a to jak už v připravenosti tak informovanosti.

Klíčová slova: civilní obrana, mimořádné události, ochrana obyvatelstva, připravenost obyvatelstva, rizika.

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on the awareness of the population in extraordinary events in the Olomouc Region. The work is divided into two parts, where the first part is theoretical and the second part is practical. The theoretical part of the bachelor's thesis deals with the given issue, basic terms, historical development and the current concept of population protection. The practical part is a proper research investigation in order to determine the level of general knowledge of the population in the field of behavior during extraordinary events. The awareness and preparedness of the population for extraordinary events, education in the given area is ascertained, and then the evaluation follows. The conclusion of the work is the possible improvement of the population in the given area, both in terms of preparedness and information.

Keywords: Civil Defence, Extraordinary Events, Preparedness of the Population, Protection of the Population, Risks.

Poděkování:

Touto cestou bych velice ráda poděkovala mému vedoucímu bakalářské práce panu profesorovi Ing. Dušanu Vičarovi, CSc. za jeho ochotu, vstřícnost a poskytnutí velmi cenných rad.

Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi pomohli s vyplněním dotazníku.

Závěrem děkuji za podporu a neskutečnou trpělivost celé své rodině a především blízkým, a to nejen během vypracování bakalářské práce, ale během celého bakalářského studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 OCHRANA OBYVATELSTVA A MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI	10
1.1 MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI A JEJICH SOUČASNÉ NEBEZPEČÍ.....	10
1.2 ORGANIZOVANÁ OCHRANA PŘED MIMOŘÁDNÝMI UDÁLOSTMI NA NAŠEM ÚZEMÍ.....	11
1.3 SOUČASNOST OCHRANY OBYVATELSTVA	12
2 PŘIPRAVENOST OBYVATELSTVA NA MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI	14
2.1 RIZIKA MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ V ČR	14
2.2 VŠEOBECNÉ ZNALOSTI V OBLASTI CIVILNÍ OCHRANY	15
2.3 EDUKACE A INFORMOVANOST VEŘEJNOSTI V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA.....	17
3 DÍLČÍ ZÁVĚR	18
II PRAKTICKÁ ČÁST	19
4 CÍL A METODY PRÁCE	20
4.1 CÍLE A HYPOTÉZY	20
4.2 SBĚR DAT A JEJICH ZPRACOVÁNÍ	20
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	23
5 PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	26
5.1 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	26
5.2 VYHODNOCENÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	37
ZÁVĚR	40
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	41
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	44
SEZNAM OBRÁZKŮ	45
SEZNAM TABULEK	46
SEZNAM PŘÍLOH	47

ÚVOD

Současná doba je plná výzev a hrozeb, které ovlivňují každodenní život obyvatelstva. Přesto, že si řada lidí stále myslí, že naše země je v případě přírodních, válečných či humanitárních katastrof zemí bezpečnou, pravdou zůstává, že mimořádné události se dějí a přibývá jich co do kvantity, tak co do kvality a prakticky žádný region světa už v současné době není mimořádných událostí ušetřen. Je logické, že složky integrovaného záchranného systému (dále jen IZS) se s novodobými hrozbami, stejně jako se změnami v hrozbách známých, vypořádávají metodicky, systémově, koncepčně, technologicky i personálně. Ale je nutné si také uvědomit, že ochrana obyvatelstva a tedy i reakce na mimořádnou událost je věcí každého jednotlivého občana a jako ve všech oblastech lidského života platí, že prevence je efektivnější než následná intervence.

Předkládaná bakalářská práce se zabývá tématem informovanosti obyvatelstva o problematice chování za mimořádných událostí. Jedná se o téma velice široké, ale také velice důležité, protože právě edukace a znalosti v této oblasti mohou být při mimořádné události rozhodující. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část, kdy v teoretické části práce bude vytvořen teoretický rámec zkoumané problematiky. Konkrétně budou představeny základní pojmy mimořádná událost a ochrana obyvatelstva včetně stručného historického vývoje a popisu aktuální koncepce. V další části bude pak představena současná podoba ochrany obyvatelstva zaměřená na identifikaci rizik pro ČR a podílu obyvatelstva na ochraně obyvatelstva.

Praktická část práce je prezentací vlastního výzkumného šetření, jehož cílem je zjistit úroveň všeobecných znalostí obyvatelstva v oblasti chování za mimořádných událostí v Olomouckém kraji. V této části práce jsou na úvod představeny jednotlivé aspekty provedeného výzkumného šetření, následně jsou prezentovány a interpretovány získané výsledky a na závěr jsou navržena vlastní možná řešení pro praxi. Praktická část práce se zabývá nejen informovaností obyvatelstva v oblasti mimořádných událostí, ale také edukací v této oblasti a vlastním pohledem oslovených respondentů na danou problematiku. Je třeba si uvědomit, že mimořádnou událostí se může stát prakticky cokoli, co se vymkne nějakému únosnému rozsahu, takže je nutné, aby obyvatelé měli základní, všeobecné a efektivní znalosti o tom, jak se za mimořádné události bez ohledu na její charakter chovat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OCHRANA OBYVATELSTVA A MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI

V úvodní kapitole budou stručně definovány základní pojmy. Nutnost vytvoření teoretického rámce tématu ochrany obyvatelstva a mimořádných událostí vychází z předpokladu, že znalosti a připravenost obyvatelstva budou velice silně determinovány právě tím, jak oslovení respondenti chápou tuto problematiku a jakou náplň oběma sledovaným pojmům osobně připisují. Právě proto, že také v praktické části práce bude nutné pracovat s určitou kategorizací mimořádných událostí, budou v následující kapitole vytvořeny teoretické základy této kategorizace, která samozřejmě bude mít za cíl reflektovat primárně podmínky ČR.

1.1 Mimořádné události a jejich současné nebezpečí

Mimořádné události samozřejmě nejsou devizou moderní doby, s různými nebezpečími přírodního rázu, válečnými útrapami, hladomory a dalšími problémy se lidé potýkali v celé své historii. V současné době je této problematice věnována opravdu velká pozornost a otázka mimořádných událostí je řešena i legislativně. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému ve znění pozdějších předpisů definuje mimořádnou událost jako „...*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*“ (§ 2).

Problém mimořádných událostí je ten, že jsou to v podstatě hrozby ovlivňující společenské dění a přímo či zprostředkovaně ohrožující životy, zdraví a majetek obyvatelstva, zvířata, životní prostředí a kulturní hodnoty. Z pohledu hrozeb se mimořádným událostem věnuje pozornost globální, regionální i lokální (Řehák et al., 2019), ale předmětem předkládané práce bude výhradně český pohled na tuto problematiku. Pokud má být událost definována jako mimořádná, musí splňovat určitá kritéria. Mimořádná událost je tedy nenadálý, částečně neovladatelný časový děj na určitém území, jehož příčinou může být provoz technických zařízení, havárie, živelná pohroma či neopatrné zacházení s nebezpečnými látkami. Důležité je, aby mimořádná událost byla událostí většího měřítka, tedy ne autonehoda či nemoc, ale záplavy, povodně, pandemie atd. (Skácelová, 2005).

Mimořádné události se člení primárně podle toho, kdo je jejich původcem. V zásadě se tak mimořádné události dělí na havárie, antropogenní mimořádné události a naturogenní mimořádné události. Haváriemi jsou události havarijního charakteru v chemických či palivových provozech. Antropogenní mimořádné události způsobuje člověk a jedná se

např. o terorismus, sabotáže či zhářství. Přírodní mimořádné události jsou pak povodně, zemětřesení, velké sesuvy půdy, tornáda či sopečné výbuchy. Je nutné si uvědomit, že charakter těch nejčastějších mimořádných událostí není neměnný. Zatímco v minulosti byly nejčastější válečné útrapy, hladomory a ve 20. století pak války a hrozba globálního jaderného válečného konfliktu, v současné době v našich podmínkách hrozby vyplývající z válečných konfliktů nejsou tak markantní. Za to jsou aktuální hrozby ekologické, problematika přírodních zdrojů surovin, energie či vody a také hrozby spojené s terorismem či ekonomickou, politickou, národnostní či náboženskou rivalitou mezi státy či etnickými skupinami (Krásný, 2004).

1.2 Organizovaná ochrana před mimořádnými událostmi na našem území

Je logické, že s tím, jak se lidstvo stává stále ohroženější mimořádnými událostmi, tedy s tím, jak se kvalitativně i kvantitativně rozrůstá škála mimořádných událostí, roste také zájem o systematickou a koncepční ochranu obyvatelstva. Přesto je nutné si uvědomit, že organizace civilní ochrany nebyla ještě ani v samostatném Československu příliš aktuálním tématem (Kavan, Trčka, 2016). Počátky organizované formy ochrany obyvatelstva na našem území spadají až do druhé poloviny 30. let 20. století a jednalo se o přímou reakci na ohrožení tehdejšího Československa ze strany nacistického Německa. Jednalo se v podstatě o protiletdeckou civilní ochranu, která samozřejmě v důsledku dalších dějinných událostí neměla čas se řádně rozvinout (Kavan, 2016).

Až do konce druhé světové války pak otázka civilní ochrany na našem území ustoupila do pozadí historickým událostem. Když pak po roce 1945 začíná vznikat nová koncepce civilní ochrany, vycházela už tato ze zkušeností právě skončené druhé světové války a samozřejmě pak také následné studené války. Základem této koncepce se staly tzv. Ženevské úmluvy přijaté v srpnu 1949 s cílem zajistit ochranu obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů. Ženevské úmluvy se staly prvním dokumentem mezinárodního humanitárního práva a přímo pracují s pojmem civilní obrana. Také v Československu byla až do roku 1993 používána tato terminologie pro označení organizování plnění humanitárních úkolů spojených s ochranou civilního obyvatelstva před nebezpečím a pro pomoc odstraňování bezprostředních účinků mimořádných událostí. Je zřejmé, že termín obrana evokuje tehdejší globální realitu, ve které se největší hrozbou zdál být právě nějaký válečný konflikt (Blažek [online], 2014).

Jak už bylo naznačeno, toto období ochrany civilního obyvatelstva bylo primárně ovlivněno studenou válkou, která byla v podstatě nepřetržitým lavírováním na prahu jaderné války. Ochrana obyvatelstva v této době spadala do gesce ministerstva obrany, proto také termín civilní obrana. Ale přesto, že hlavní náplní civilní obrany v době komunismu bylo stavění krytů a příprava na evakuaci v případě použití zbraní hromadného ničení, pomalu se rozvíjela také nevojenská složka této státem organizované činnosti, tedy civilní ochrana. V 80. letech 20. století už bylo ve vyspělých zemích běžné, že civilní obrana se zabývá také ochranou a pomocí obyvatelstvu při ničivých přírodních katastrofách a haváriích. Po roce 1989 se tento přístup přenesl i na naše území (Kovařík, Smetana, 2006).

Po roce 1990 a následně pak po rozdělení Československa v roce 1993 docházelo sice k určitým krokům, které měly ochranu civilního obyvatelstva zmodernizovat, ale nebyly to kroky systematické a koncepční. Nadále měla být tedy civilní obrana civilní ochranou, to znamená, že nebyla cílena na válečný stav, ale na ochranu a pomoc ve stavu mírovém (Kovařík, Smetana, 2006). Protože už v této době se na jednotlivých úkolech civilní ochrany podílely nejrůznější složky, byla nakonec zvolena cesta tzv. součinnosti, tedy vytvoření systému, v rámci kterého bude fungovat více složek, které budou mít jasně definované úkoly a oblasti působnosti a které budou s ohledem na rozsah mimořádné události vzájemně spolupracovat. Tyto snahy a transformace systému ochrany civilního obyvatelstva vyvrcholily zákonem č. 239/2000 Sb., zákon o integrovaném záchranném systému ve znění pozdějších předpisů, který je v současné době základem české koncepce ochrany obyvatelstva (Linhart [online], 2004).

1.3 Současnost ochrany obyvatelstva

Po roce 2000 tedy nastává období moderní civilní ochrany, tedy ochrany obyvatelstva, na území ČR, která je nadále v gesci Ministerstva vnitra. Jak už bylo naznačeno výše, ochrana obyvatelstva je řešena jako systémová záležitost součinných složek, kdy tento systém je nazýván Integrovaný záchranný systém (dále jen IZS). IZS je základní organizační složkou ochrany obyvatelstva a jedná se o právně vymezený a otevřený systém koordinace a spolupráce, který je v kompetenci Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen HZS ČR). IZS a civilní ochrana jsou skutečně civilní záležitostmi, to znamená, že jednotlivé úkoly se zaměřují na varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva. Pokud je to vzhledem k mimořádné události potřeba, jsou v rámci IZS plněny i další úkoly a opatření,

jejichž cílem je vždy zabezpečení života, zdraví a majetku obyvatelstva (Blažek [online], 2014; Vilášek, Fiala a Vondrášek, 2014).

Kromě HZS ČR se na činnosti IZS podílí ještě celá řada dalších složek, což logicky vyplývá z povahy a šíře ochrany obyvatelstva, respektive ze škály mimořádných událostí (viz výše kap. 1.1). Základními složkami IZS je tedy HZS ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie ČR. Kromě toho jsou součástí IZS také další složky, které se uplatňují s ohledem na konkrétní situaci. Jedná se o vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany a neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím (Špaček [online], 2009).

Jak je vidět, v současné době je ochrana obyvatelstva a problematika mimořádných událostí v ČR propracována, ale je nutné vždy počítat s tím, že jak se proměňuje globální svět, mění se i problematika mimořádných událostí. Proměnlivost rizik a hrozeb způsobuje, že ochrana obyvatelstva jako taková nebude nikdy dokončená, bude se neustále vyvíjet, přizpůsobovat a transformovat (Dvořák, Haugwitz, 2021). Přesto, že stěžejní váha za zajištění ochrany obyvatelstva leží na státu, svou úlohu hraje i každý jednotlivec. To znamená, že proto, aby ochrana obyvatelstva byla skutečně efektivní a aby se dařilo minimalizovat následky mimořádných událostí, musí to být občané, kdo ví, jak se při mimořádných událostech chovat. Obyvatelé ČR tak musejí být připraveni nejen podílet se na záchraně vlastního života, zdraví a majetku, pokud je to třeba, ale také musejí být schopni pomoci ostatním (Hradil, Mika, Musil, Svoboda, Rak a Vičar, 2018).

2 PŘIPRAVENOST OBYVATELSTVA NA MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI

V první kapitole byly definovány základní pojmy a principy související s ochranou obyvatelstva a mimořádnými událostmi. Vzhledem k tématu a cíli práce nebude nadále věnována pozornost koncepční, tedy státem realizované ochraně obyvatelstva, ale právě té dimenzi, která souvisí s připraveností a informovaností každého jednotlivého občana ČR. Vzhledem k výše definované problematice ochrany obyvatelstva je zřejmé, že mimořádné události se mohou dotýkat každého z nás a je tedy jen logické, že by každý občan ČR měl být dostatečně edukován alespoň v základních principech ochrany obyvatelstva. V následující kapitole budou tyto principy definovány a to jednak s ohledem na jejich všeobecnost, jednak s ohledem na konkrétní podmínky ČR, respektive lokální rizika mimořádných událostí.

2.1 Rizika mimořádných událostí v ČR

Jak vyplývá z předcházející kapitoly, v současné době je možné identifikovat celou řadu mimořádných událostí a jejich škála se neustále rozšiřuje. Je to důsledek celkového vývoje, který je charakterizován stárnutím obyvatelstva, změnami klimatu, zaváděním nových provozů a technologií, celkovou stále vyšší závislostí společnosti na technologiích i politických a globálních změn (*Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030*, 2020). Ale ne každá země a ne každý region je ohrožen všemi identifikovanými mimořádnými událostmi, nebo mu tyto nehrozí v takovém rozsahu.

Kromě celkového vývoje je možné identifikovat rizika mimořádných událostí na konkrétním území také s ohledem na minulé zkušenosti. Proto je důležité představit ty mimořádné události, které jsou největším rizikem v ČR a na které by měli obyvatelé země umět adekvátně reagovat. Dále je nutné si uvědomit, že mimořádná událost je obvykle kombinací více jevů, to znamená, že např. povodně mohou způsobit průmyslovou havárii, takže je nutné vždy k mimořádné události přistupovat jako k multidisciplinárnímu jevu. Přesto vypracovávají příslušné orgány veřejné správy analýzy rizik, respektive hrozeb, na jejichž základě jsou pak dále formulovány zásady ochrany obyvatelstva (např. Paulus et al., 2015).

Co se týče mimořádných událostí přírodního charakteru, ČR se díky své poloze nemusí obávat např. tsunami, zemětřesení nebo sopečného výbuchu. Paulus et al. (2015) mezi

největší rizika na našem území řadí povodně, dlouhodobé sucho, extrémně vysoké teploty, přívalové povodně, vydatné srážky a extrémní vítr. Dále identifikuje biotická ohrožení, která zahrnují hromadné nákazy osob, polních kultur či zvířat. Mezi technogenní rizika zahrnuje studie významnější narušení dodávek potravin, pitné vody, plynu, ropy, elektřiny a funkčnosti systémů infrastruktury a komunikací, zvláštní povodeň, úniky látek, radiační havárie. Rizikem jsou také mimořádné události sociogenní (tedy migrační vlny velkého rozsahu či terorismus) a ekonomické (tedy narušení finančního a devizového hospodářství státu), kde je možno odkázat na Audit národní bezpečnosti.

2.2 Všeobecné znalosti v oblasti civilní ochrany

Je logické, že každá mimořádná událost má odlišný charakter a je tedy nutné na ni adekvátně reagovat. Ale proto, aby byla ochrana obyvatelstva skutečně efektivní, je nutné pracovat s jednoduchými a srozumitelnými návody tak, aby skutečně každý občan dokázal reagovat na vzniklou situaci. Také cílem předkládané práce je zhodnotit úroveň všeobecných znalostí obyvatelstva, proto bude pozornost věnována právě nejobecnějším principům civilní ochrany obyvatelstva. Naprostou samozřejmostí jsou proto všeobecné zásady chování při mimořádné události, které jsou v současné době informačních a komunikačních technologií naprosto běžně dostupné a dohledatelné.

Na úvod je třeba říci, že na mimořádnou událost musí být občan upozorněn, pokud tedy není přímo její obětí. Toto varování obyvatelstva provádí HZS ČR prostřednictvím sirény. Tzv. všeobecná výstraha trvá 140 vteřin a má zvuk kolísavého tónu sirény. V případě potřeby je tento signál opakován až třikrát po sobě v přibližně třiminutových intervalech (*Varování obyvatelstva* [online], 2023). Varovný signál bývá v případě mimořádné události doplněn hlášením, co se stalo a jaký bude další postup obyvatelstva. Samozřejmě, že konkrétní způsob předávání informací se může lišit, ale v podstatě vždy je patrná snaha o zachování uvedeného postupu (*Informace pro občana aneb chování při vzniku mimořádných událostí* [online], 2023).

Ihned po zaznění varovného signálu by se měli všichni občané dostat někam do budovy a ukryt se tam. Zásady, které by měli obyvatelé při mimořádné události respektovat, se mohou na první pohled zdát velice všeobecné, ale jejich cílem je nejen záchrana lidských životů a minimalizace škod, ale zejména zajištění prostředí a podmínek pro efektivní pomoc složek IZS. Je nutné si uvědomit, že právě koordinovaný přístup všech účastníků mimořádné události je zásadní pro její rychlou likvidaci a minimalizaci následků. Proto

jsou tyto zásady součástí výuky na základních školách tak, aby si už nejmladší generace osvojovala všeobecné zásady chování při mimořádných událostech už od raného věku (viz Plucková, Vičar, Sládek, Svoboda, Šmejkalová, Milěr a Šibor, 2015).

Obecné zásady chování při mimořádných událostech tedy jsou (*Informace pro občana aneb chování při vzniku mimořádných událostí* [online], 2023):

- Snažte se získat ověřené informace z oficiálních zdrojů.
- Nerozšiřujte neověřené poplašné zprávy.
- Varujte ostatní ohrožené osoby.
- Nepodceňujte vzniklou situaci.
- Pomáhejte sousedům, starým a nemocným.
- Uposlechněte pokynů záchranných složek.

Dále by měli občané zachovat klid a rozvahu, zaměřit se na záchranu života a zdraví, majetek není v těchto situacích skutečně důležitý. Lidé by také neměli zbytečně telefonovat, aby nezablokovali linky pro složky IZS a pokud je to potřeba a pokud je to možné, měli by vytvořit prostor pro pohyb těchto složek (např. přeparkováním automobilu). Rodiče by neměli chodit do školských zařízení pro své děti, jen by tak komplikovali zásah a školy i školky mají své vlastní pokyny pro mimořádné události. Pokud se jedná o rozsáhlou mimořádnou událost, může občanům hrozit evakuace, na kterou by se měli pokud možno připravit – zabalením teplého oblečení, potravin a tekutin na tři dny a dalších potřebných věcí. Lidé by také měli zajistit jídlo a pití domácím zvířatům a v případě potřeby pomáhat se zabezpečováním záchranných opatření. Žádost o pomoc se označuje umístěním bílého ručníku či prostěradla na okna či na kliku bytu nebo domu (*Zásady chování při mimořádné události* [online], 2023).

Samozřejmě, ještě jiná je pak situace v případě, že občané vědí, že mimořádná událost hrozí. Ať už je to proto, že se nacházejí v rizikové oblasti (např. v záplavové oblasti), nebo proto, že se blíží nějaká forma nebezpečí. V takovém případě je vhodné být připraven na mimořádnou událost a případnou evakuaci nebo úkryt. Jedná se konkrétně o přípravu potravin a pitné vody, kterou by měli občané v těchto situacích mít nachystanou, přípravu evakuačního zavazadla a lékárničky. Lékárnička by měla mít určitý doporučený obsah (např. nůžky a zavírací špendlík, obvazy, náplasti, rychloobvazy, obinadla, dezinfekce a Paralen). Součástí života v oblastech s rizikem mimořádných událostí by měla být i

příprava na možné havárie či katastrofy, takže i malé děti by měly vědět, co se bude v takovém případě dít (*Zásady chování při mimořádné události* [online], 2023).

2.3 Edukace a informovanost veřejnosti v oblasti ochrany obyvatelstva

Je nutné si uvědomit, že v případě války, napadení, povodně či havárie má člověk přirozenou tendenci zachránit sebe a své blízké a pomoci i dalším lidem ve svém okolí. Ale s tím, jak se v moderní době diferencuje škála hrozeb a zvyšuje se míra jejich výskytu, je nutné se k přípravě lidí na mimořádné události postavit systémově. Už v počátcích civilní obrany u nás se věnovala pozornost nejen samotné obraně, ale také přípravě populace na případný válečný útok ze strany nacistického Německa (Kavan, Oulehlová, 2021). O tom, že ochrana obyvatelstva, respektive její efektivita, je do jisté míry závislá právě na chování obyvatelstva, hovořila už *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030* (2013) a nejnovější koncepce tento přístup dále rozpracovává (*Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030*, 2020).

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že současné pojetí ochrany obyvatelstva je definováno pojmoslovím, takže nejčastěji se operuje s termínem ochrana obyvatelstva, který je velice široký a zahrnuje koncepce civilní obrany i civilní ochrany. To znamená, že se nejedná jen o systém odezvy a reakce na mimořádnou událost, ale zejména o systém prevence a připravenosti, která je přímo podmíněna širokou spoluprací všech složek IZS i samotných občanů. Kromě toho, že schopnost občanů efektivně reagovat v případě mimořádné události výrazně snižuje její dopady, je také nutné si uvědomit, že v případě mimořádné události jsou lidé v prvních chvílích odkázáni sami na sebe a právě tyto první okamžiky mohou být rozhodující (*Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030*, 2020).

Tak už děti ve školách jsou v rámci RVP vzdělávány v oblasti přípravy obyvatelstva na mimořádné události a v dalších letech života se zainteresované orgány snaží podporovat informovanost v této oblasti u nejširší populace. Sama aktuální Koncepce ochrany obyvatelstva (*Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030*, 2020) však přiznává, že tyto edukační aktivity nejsou rozhodně dostačující. Na školách jsou děti vzdělávány v této oblasti ochrany obyvatelstva útržkovitě v rámci jednotlivých vzdělávacích témat a co se dospělých týče, pro ty se otázka ochrany obyvatelstva stává výhradně osobní a dobrovolnou záležitostí. Otázkou tedy je, jaká je úroveň všeobecných znalostí občanů v souvislosti s chováním za mimořádných událostí.

3 DÍLČÍ ZÁVĚR

Obyvatelstvo ohrožují rizika různých typů. Spousta obyvatel si vůbec neuvědomuje, že je může mimořádná událost ve svém životě potkat. Mohou to být především pandemie, dopravní nehody, námrazy, přívalové deště, povodně atd. Vzhledem k tomu, že obyvatelstvo v České republice není o mimořádných událostech dostatečně informováno, tak dochází k časté panice v takové situaci, a proto by se obyvatelstvo mělo v dané problematice více vzdělávat. Vzdělávání by mělo probíhat v připravenosti obyvatelstva na mimořádné události a popř. reakci na mimořádnou událost, či evakuaci obyvatelstva. Dále by mělo obyvatelstvo znát varovný signál v dané problematice neboli všeobecnou výstrahu a následně umět na danou situaci reagovat. Praktickou částí bakalářské práce bylo zjištěno, že 1/3 obyvatelstva jenom v Olomouckém kraji neví, že vůbec existuje hlášení o vypuknutí mimořádné události. Edukace obyvatelstva by byla danému tématu velmi prospěšná.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL A METODY PRÁCE

Na úvod praktické části práce budou představeny metodické aspekty provedeného výzkumného šetření. To znamená, že budou formulovány cíle práce a hypotézy, budou představeny metody sběru dat a jejich zpracování a výzkumný soubor.

4.1 Cíle a hypotézy

Jak už bylo řečeno v úvodu, hlavním cílem předkládané bakalářské práce je zjistit úroveň všeobecných znalostí obyvatelstva v oblasti chování za mimořádných událostí v Olomouckém kraji. Tento hlavní cíl práce bude naplněn prostřednictvím cílů dílčích:

1. Zhodnotit rizika mimořádných událostí pro ČR.
2. Analyzovat úroveň znalostí obyvatelstva v oblasti mimořádných událostí v Olomouckém kraji.
3. Vyhodnotit znalosti a připravenost obyvatelstva na mimořádné události v Olomouckém kraji.
4. Navrhnout vlastní zlepšení v oblasti připravenosti obyvatelstva na mimořádné události.

Předkládané výzkumné šetření je kvantitativního charakteru, to znamená, že je třeba formulovat hypotézy, které budou provedeným šetřením verifikovány či falzifikovány.

H1: Předpokládáme, že nejvíce respondentů bude považovat za mimořádné události biotické a abiotické přírodní události.

H2: Předpokládáme, že pohled respondentů na otázku všeobecného rizika mimořádných událostí na našem území a pocitem vlastního ohrožení se nebude lišit.

H3: Předpokládáme, že nejméně 75 % respondentů bude dostatečně informováno v oblasti varování při mimořádné události a základních zásad chování při mimořádné události.

4.2 Sběr dat a jejich zpracování

Předkládané výzkumné šetření je kvantitativního charakteru, to znamená, že cílem bylo oslovit co největší výzkumný soubor a získat tak velké množství dat, která mohou být matematicky statisticky zpracovatelná a která bude možné vztáhnout na celou populaci Olomouckého kraje. A toto právě kvantitativní výzkumné šetření umožňuje (Gavora, 2000, s. 31). Pro sběr dat pro kvantitativní výzkumné šetření je nerychlejší, nejlevnější a

současně nejefektivnější metodou dotazník. Dotazník dovoluje oslovit velké množství respondentů a tím získat velký soubor dat, se kterým se dá dále matematicky pracovat (Hendl, 2005, s. 46-49). Rizikem však může být, že respondenti otázky nepochopí přesně. V provedeném výzkumném šetření byl vypracován dotazník o deseti otázkách, které zahrnovaly jednak otázky týkající se osobních charakteristik respondentů, jednak otázky zaměřené na oblast mimořádných událostí, na oblast chování při mimořádných událostech a na informovanost o tom, jak se má člověk při mimořádné události chovat.

Většina otázek dotazníku byla uzavřeného charakteru, to znamená, že respondenti měli na výběr z odpovědí, mezi kterými si volili. Je to právě proto, aby dotazník přinesl co nejvíce kvantifikovatelných dat, která je možné matematicky vyhodnotit. Současně však bylo třeba, aby se získaly také detailnější informace o souvislostech zkoumané problematiky, proto byla možnost jednotlivé odpovědi doplnit či zvolit vlastní formu odpovědi. Problematice mimořádných událostí a chování při jejich vypuknutí se věnovaly otázky č. 4-10, které jednak zjišťovaly, co respondenti vědí o mimořádných událostech na našem území a v místě svého bydliště, jednak míru jejich informovanosti v oblasti chování při mimořádných událostech. Dotazník pracoval s kategorizací mimořádných událostí, kterou uvádí na svých stránkách nezisková organizace zaměřená na informování, vzdělávání a prevenci v oblasti běžných rizik a mimořádných událostí (*Záchranný kruh* [online], 2023).

Tabulka 1 Kategorizace mimořádných událostí v podmínkách ČR pro potřeby dotazníku [vlastní zpracování]

Kategorie	Mimořádná událost	Příklady
Antropogenní	Sociogenní	Davová panika / násilné sociální konflikty / teroristická činnost / násilné kriminální delikty / emigrační vlny / mezistátní konflikty
	Ekonomické	Zhroucení ekonomiky
Přírodní	Abiotické	Požáry / obtížná vedra a sucha / bouře, vichřice, prudké větrné porывy / tornáda / záplavy, povodně / krupobití, přívalové deště / námrazy, náledí / sněhové vánice / kalamity / svahové pohyby / propady zemských dutin / posun říčního koryta nebo dna pod hladinou / zemětřesení / teplotní inverze
	Biotické	Epidemie, pandemie / epizootie / epifytie / škůdci a paraziti
	Kosmogenní	Pád kosmických těles / vlivy kosmických záření a těles
Havárie	Technogenní	Chemizace zemědělství / mechanické poruchy konstrukcí, staveb a techniky / exploze / úniky plynů / radioaktivita / havárie v chemickém objektu / působení toxických a infekčních odpadů / únik ropných produktů / dopravní havárie silniční, železniční či letecká

Je nutné si uvědomit, že pro potřeby předkládané bakalářské práce bylo důležité zjistit pouze rámcově, jaká je informovanost a pojetí mimořádných událostí respondenty, proto byla jednotlivá identifikovaná rizika rozdělena na kategorie, které budou následně zpracovávány. Pouze v otázce č. 6 byl zachován seznam kompletní tak, aby měli respondenti možnost vybrat konkrétní mimořádnou událost, která jim podle jejich názoru či zjištění reálně hrozí.

Protože výzkumný soubor byl vybírán záměrně, byla také distribuce dotazníku realizována tak, aby se do výzkumného souboru dostali pouze respondenti z Olomouckého kraje. Největší část výzkumného souboru byla oslovena autorkou práce přímo v ulicích města Olomouce a města Hranice na Moravě. Tato forma distribuce dotazníku je sice náročnější, ale současně umožňuje výzkumníkovi být přímo přítomen jeho vyplňování a tedy v případě potřeby některé věci dovysvětlit. Část dotazníků byla pak prostřednictvím sociální sítě autorky práce distribuována elektronicky mezi nejrůznější skupiny obyvatel Olomouckého kraje. Vyhodnocování získaných dat pak probíhalo matematickými metodami výpočtu procent, průměru a výskytu a prezentace výsledků je koncipována jako zpráva sestavená z komentovaných tabulek a grafů.

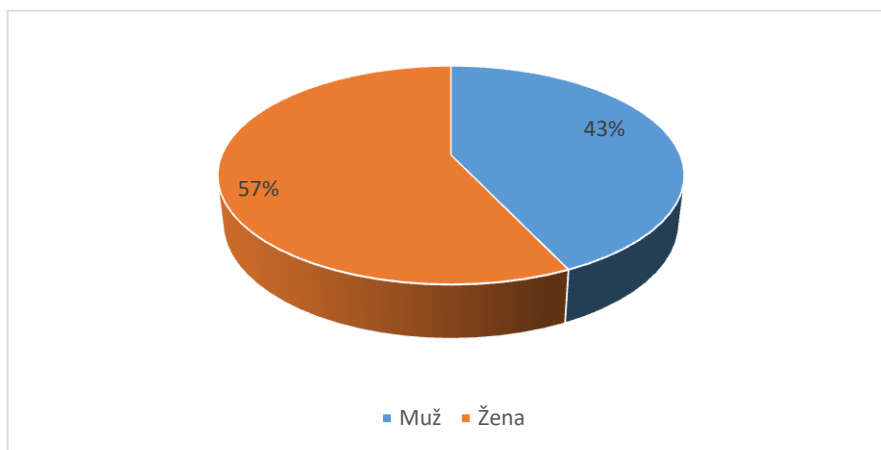
4.3 Výzkumný soubor

Jak už bylo řečeno, výzkumný soubor byl vybírán záměrně, kdy kritériem výběru bylo bydliště respondenta v Olomouckém kraji. Toto kritérium bylo splněno už v procesu distribuování dotazníku, kdy byli osloveni lidé v rámci Olomouckého kraje. Při distribuci dotazníku vycházela autorka práce z předpokladu, že lidé oslovení v Olomouci a Hranicích na Moravě budou v drtivé většině lidé místní a to vzhledem k tomu, že dotazník byl distribuován v průběhu února roku 2023, tedy mimo turistickou sezonu v obou městech. V ulicích obou měst se podařilo oslovit celkem 147 respondentů a z těchto dotazníků mohly být všechny zařazeny do výzkumného souboru. Kanálem osobních kontaktů a elektronickou distribucí bylo získáno 101 vyplněných dotazníků, z nichž však 7 muselo být vyřazeno, protože nebyly vyplněny úplně. Ve výsledku se tak výzkumný soubor skládal z 241 dotazníků.

První tři otázky dotazníku byly zaměřeny na osobní charakteristiky respondentů a vytvářejí obraz o výzkumném souboru. Pro potřeby předkládaného výzkumného šetření bylo dostačující zjistit pohlaví respondenta, jeho věk (respektive věkovou kategorii) a bydliště, respektive velikost obce, ve které respondent bydlí. Rozložení respondentů v těchto jednotlivých kategoriích prezentují následující tabulky 2, 3 a 4 a grafy 1, 2 a 3.

Tabulka 2 Rozložení respondentů podle pohlaví [vlastní zpracování]

Pohlaví	Počet	Procenta
Muž	103	43%
Žena	138	57%
Součet	241	100%

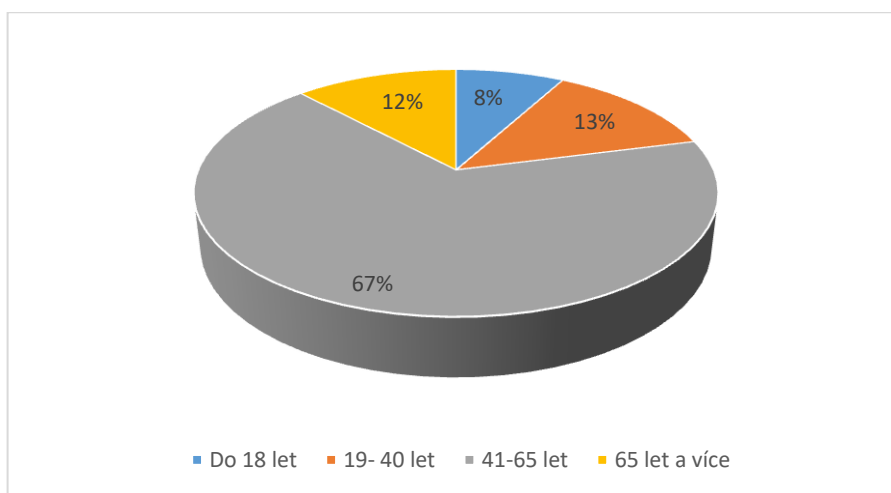

Obrázek 1 Rozložení respondentů dle pohlaví (zdroj:vlastní)

Jak je vidět, podařilo se vytvořit výzkumný soubor, který vcelku rovnoměrně zastupuje obě pohlaví – výzkumného šetření se tedy zúčastnilo 43 % mužů a 57 % žen. Nepředpokládáme, že na informovanost v oblasti chování při mimořádných událostech by právě pohlaví mělo nějaký vliv.

Tabulka 3 Věkové kategorie respondentů [vlastní zpracování]

Věková kategorie	Počet	Procenta
Do 18 let	20	8%
19–40 let	32	13%
41-65 let	161	67%
65 let a více	28	12%
Součet	241	100%

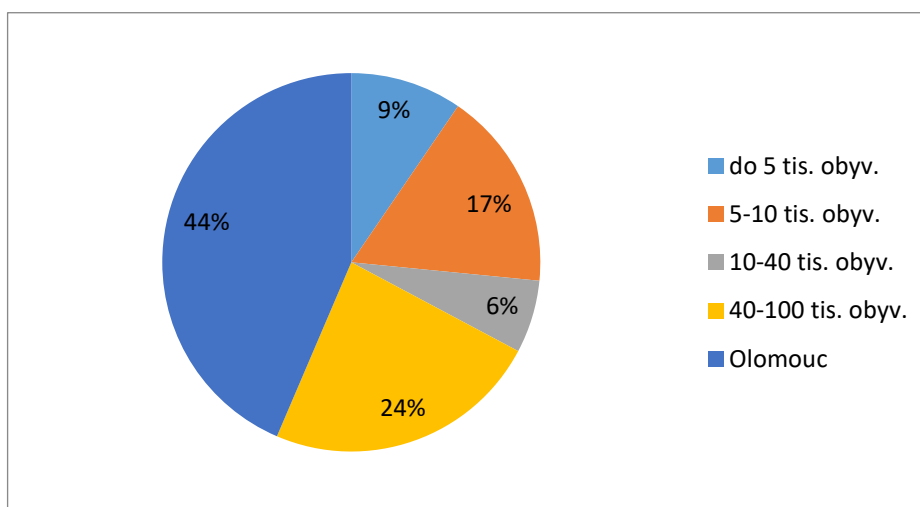

Obrázek 2 Věkové kategorie respondentů (zdroj:vlastní)

Co se týče věkového rozvrstvení, tak celých 67 % respondentů spadá do kategorie 41-65 let. Převaha této věkové kategorie je pro autorku práce nevysvětlitelná, protože v rámci distribuce dotazníku byli respondenti osloveni na různých místech, v různých časech a při nejrůznějších příležitostech. Pravděpodobně se jedná o statistickou náhodu, která by však neměla vzhledem k formulovaným cílům a hypotézám ovlivnit výsledek a vyznění provedeného výzkumného šetření.

Tabulka 4 Rozložení respondentů dle velikosti bydliště [vlastní zpracování]

Velikost bydliště	Počet	Procenta
do 5 tis. obyv.	23	9%
5-10 tis. obyv.	41	17%
10-40 tis. obyv.	15	6%
40-100 tis. obyv.	57	24%
Olomouc	105	44%
Součet	241	100%

Obrázek 3 Rozložení respondentů dle velikosti bydliště (zdroj:vlastní)

Rozložení respondentů dle velikosti bydliště v podstatě koresponduje s tím, že největší část respondentů byla přímo oslovena v ulicích Olomouce – takže celých 44 % respondentů uvedlo, že pochází z tohoto města. Další kategorie jsou zastoupeny velice podobně, takže v bydlišti do 5 tis. obyvatel žije 9 % respondentů, obci s 5-10 tis. obyvateli žije 17 % respondentů, v obci s 10-40 tis. obyvateli pak 6 % respondentů a 24 % respondentů uvedlo, že žije v obci s 40-100 tis. obyvateli.

Přesto, že není možné při náhodném zastavování a oslovování respondentů určit složení výzkumného souboru, dá se konstatovat, že takto oslovený výzkumný soubor je reprezentativní, že zahrnuje zástupce všech věkových kategorií a oblastí bydliště a dá se tak předpokládat, že získaná data budou moci být na základě těchto ukazatelů mezi sebou komparována.

5 PREZENTACE A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

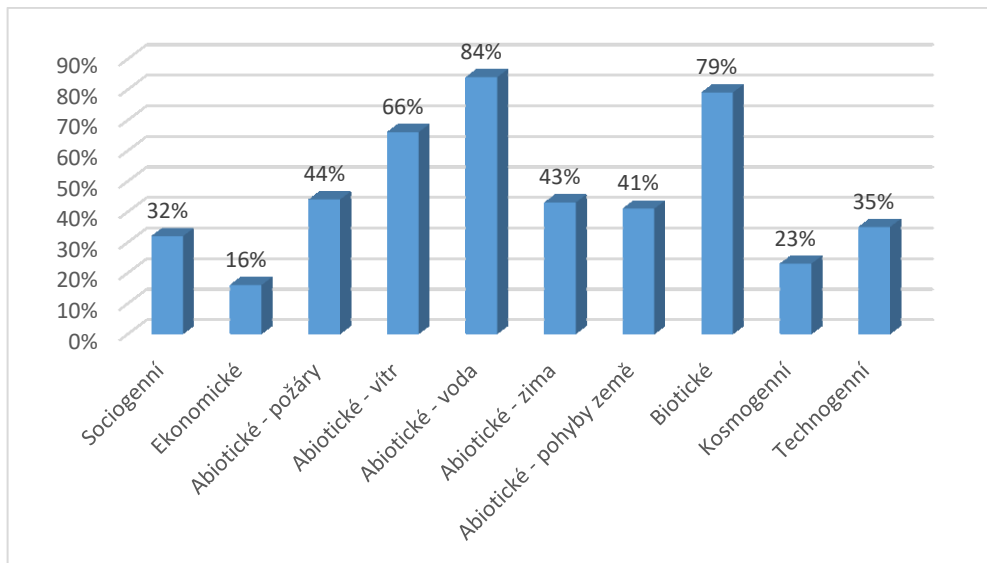
Stěžejní kapitolou praktické části práce je prezentace získaných výsledků. Protože první tři otázky byly zaměřeny na osobní charakteristiky respondentů, byly vyhodnoceny v předcházející kapitole popisující výzkumný soubor. V následujících podkapitolách tak budou prezentovány výsledky zbylých otázek dotazníku, následně budou vyhodnoceny hypotézy a budou identifikovány problémy a formulována doporučení pro praxi.

5.1 Výsledky dotazníkového šetření

Jak už bylo řečeno, dotazníkové šetření pracovalo s kategorizací mimořádných událostí, které jako reálné pro ČR vyhodnotil server Záchranný kruh (viz výše kap. 3.2). Předtím, než mohla být zkoumána otázka znalostí a připravenosti obyvatel Olomouckého kraje na mimořádnou událost, muselo být zjištěno, jak jsou obyvatelé vůbec informováni o mimořádných událostech jako takových a jak se na tuto problematiku osobně dívají. V otázce číslo 4, 5 a 6 tak měli respondenti určit, které události v seznamu uvedených mimořádných událostí vnímají jako mimořádnou událost, které jsou podle nich reálnou hrozbou v ČR a které jsou reálnou hrozbou pro ně osobně. Otázky byly koncipovány jako uzavřené s možností vícečetné odpovědi, přičemž zájemcům byl dán prostor pro další vlastní vyjádření. Výsledky těchto otázek prezentují následující tabulky č. 5, 6 a 7 a grafy č. 4, 5 a 6.

Tabulka 5 Názor respondentů na obsah pojmu mimořádná událost [vlastní zpracování]

Kategorie	Mimořádná událost	Počet	Procenta
Antropogenní	Sociogenní	76	32%
	Ekonomické	38	16%
Přírodní	Abiotické – požáry	106	44%
	Abiotické – vítr	158	66%
	Abiotické – voda	203	84%
	Abiotické – zima	103	43%
	Abiotické – pohyby země	99	41%
	Biotické	190	79%
	Kosmogenní	56	23%
Havárie	Technogenní	87	35%
Součet		1116	

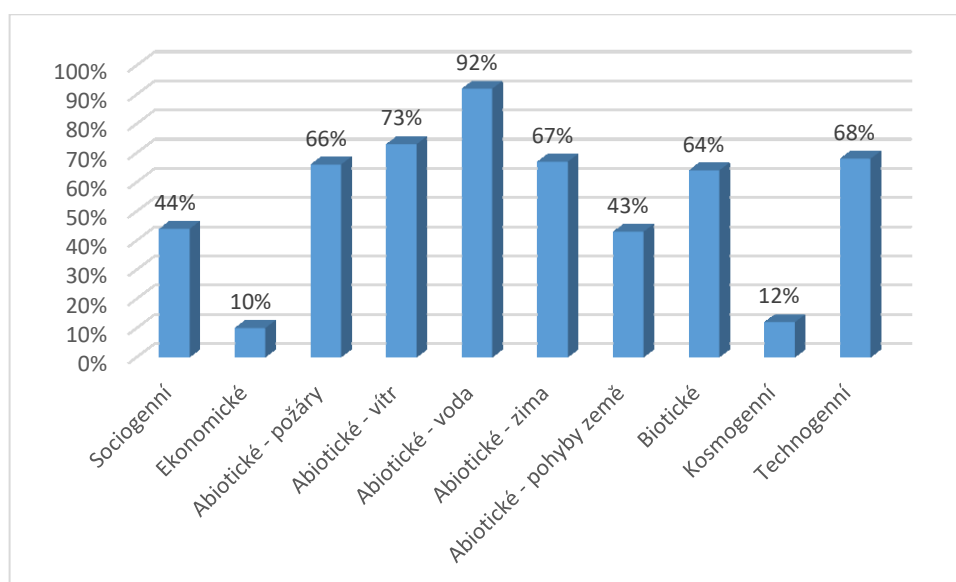
Obrázek 4 Názor respondentů na obsah pojmu mimořádná událost (zdroj:vlastní)

Jak je vidět, 241 respondentů vygenerovalo celkem 1116 odpovědí, což znamená, že v průměru si každý oslovený pod pojmem mimořádná událost představí na 5 uvedených kategoriích. V zásadě se dá konstatovat, že respondenti výzkumného šetření si uvědomují rozsah a šíři problematiky mimořádných událostí a vědí, že se jedná o řadu událostí, které souvisejí jak s přírodními podmínkami, tak s činností člověka a technickou problematikou. Jak je však vidět, nejvíce respondentů mezi mimořádné události řadí tradiční rizika našeho území (konkrétně mimořádné události způsobené vodou) a novodobá rizika, kdy jak biotické mimořádné události, tak události větrné mohou být pro respondenty aktuální vzhledem k nedávným zkušenostem s pandemií a tornádem na jižní Moravě. Překvapivé naopak není, že pouze 23 % respondentů vnímá kosmogenní rizika jako mimořádné události a pouze 16 % pak rizika ekonomická. Je to pravděpodobně proto, že se jedná o mimořádné události vnímané obyvateli jako vzdálené a ne příliš reálné, a proto pro ně nejsou ani mimořádnou událostí.

V další otázce měli respondenti z uvedeného seznamu mimořádných událostí vybrat ty, které podle jejich názoru u nás skutečně představují největší riziko. To znamená, že v této otázce už není diskutováno, co je podle respondentů mimořádnou událostí, ale co je rizikem, tedy reálnou hrozbou. Opět mohli respondenti odpovídat formou vícečetné odpovědi a opět měli možnost vyjádřit vlastní názor či specifikaci, čehož však žádný z oslovených respondentů výzkumu nevyužil.

Tabulka 6 Reálné hrozby mimořádných událostí v ČR pohledem respondentů [vlastní zpracování]

Kategorie	Mimořádná událost	Počet	Procenta
Antropogenní	Sociogenní	106	44%
	Ekonomické	25	10%
Přírodní	Abiotické – požáry	158	66%
	Abiotické – vítr	176	73%
	Abiotické – voda	221	92%
	Abiotické – zima	161	67%
	Abiotické – pohyby země	103	43%
	Biotické	155	64%
	Kosmogenní	30	12%
Havárie	Technogenní	163	68%
Součet		1298	

Obrázek 5 Reálné hrozby mimořádných událostí v ČR pohledem respondentů (zdroj:vlastní)

Jak je vidět, největším reálným rizikem na našem je pro většinu respondentů (pro 92 %) hrozba povodní, záplav či přívalových dešťů. Tato odpověď přímo koresponduje s tím, že pro 84 % respondentů jsou tyto hrozby mimořádnými událostmi. Stejně tak podobných výsledků dosáhly biotické hrozby a hrozby spojené s větrnými výkyvy počasí. Naopak, zatímco technogenní hrozby vnímá jako mimořádné události pouze 35 % respondentů, pro 68 % se jedná o reálnou hrozbu v ČR. Podobně je to s požáry a výkyvy počasí spojenými se zimou. Jedná se pravděpodobně o to, že tyto události jsou často běžnou součástí života

(náledí), takže respondenti je sice nevnímají jako mimořádnou událost (tedy událost, která nutně musí být spojena se zásahem IZS), ale na druhou stranu si uvědomují, že se jedná o situace neovladatelné a z vlastní zkušenosti vědí, že tu existuje riziko vymknutí se kontrole.

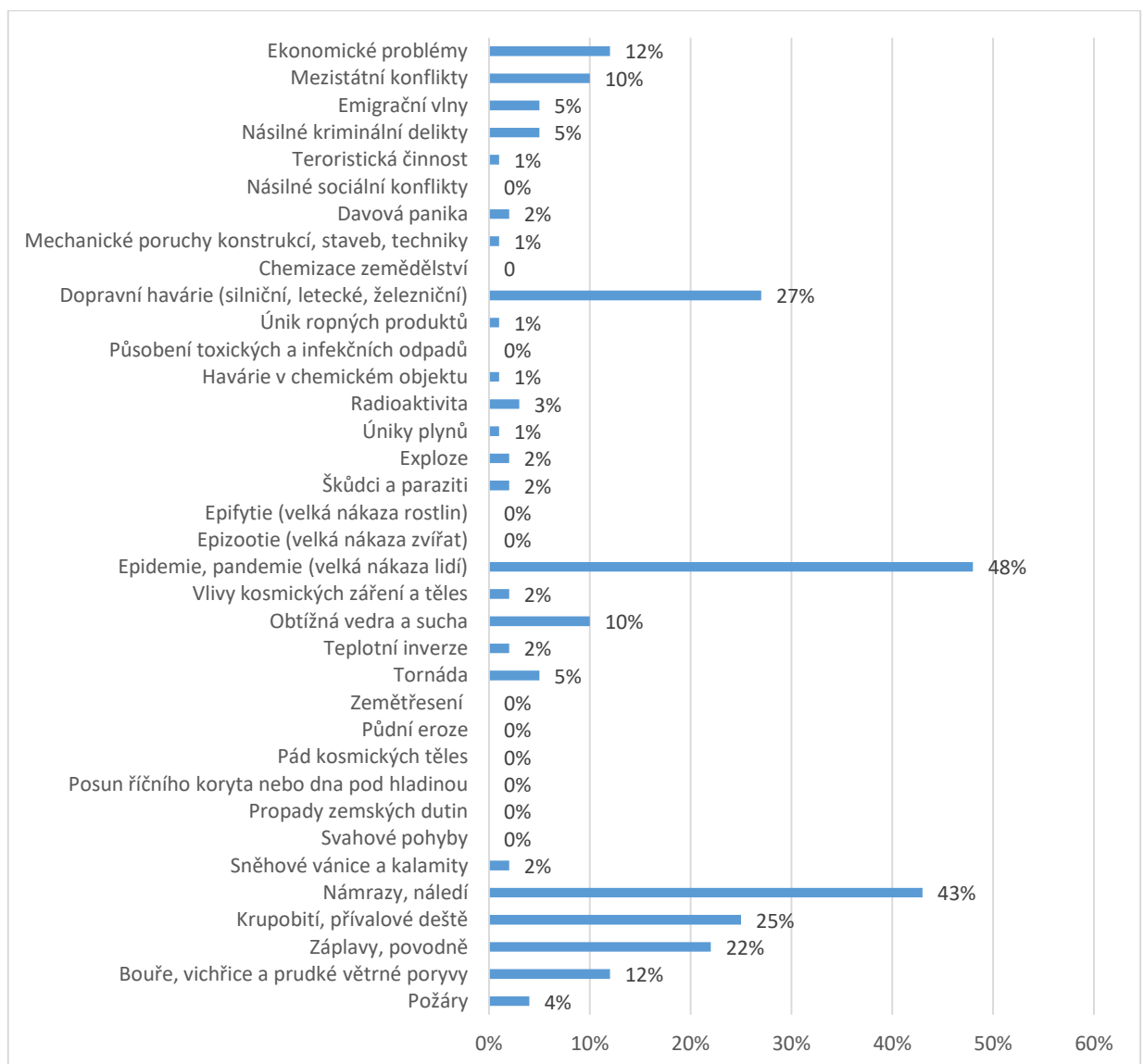
V šesté otázce pak byla respondentům nabídnuta celá nekategorizovaná škála mimořádných událostí označených webem Záchranný kruh jako reálná rizika v ČR a z těchto měli oslovení vybrat ta rizika, která podle nich reálně hrozí jim samotným. Opět zde byla možnost zvolit více odpovědí či dokonce uvést nějakou vlastní odpověď, kterou respondent v nabídce postrádá. Otázka byla navíc rozšířena o příklady, které měly jasně definovat, jak by měla být otázka pochopena (viz Příloha I). Přesto se ukázalo, že předpoklad, že obecně bude vnímání rizik mimořádných událostí vyšší z hlediska osobního než všeobecného, nebyl správný. Jak totiž ukazuje následující tabulka č. 7 a graf č. 6, oslovení narozdíl od identifikace mimořádných událostí a jejich rizik na našem území, v případě vlastního ohrožení vnímají rizika mnohem menší.

Tabulka 7 Osobní vnímání rizik podle respondentů [vlastní zpracování]

Mimořádná událost	Počet	Procenta
Epidemie, pandemie (velká nákaza lidí)	115	48 %
Námrazy, náledí	103	43 %
Dopravní havárie (silniční, letecké, železniční)	65	27 %
Krupobití, přívalové deště	61	25 %
Záplavy, povodně	52	22 %
Ekonomické problémy	30	12 %
Bouře, vichřice a prudké větrné poryvy	30	12 %
Mezistátní konflikty	25	10 %
Obtížná vedra a sucha	23	10 %
Tornáda	11	5 %
Emigrační vlny	11	5 %
Násilné kriminální delikty	11	5 %
Požáry	10	4 %
Radioaktivita	7	3 %
Teplotní inverze	6	2 %
Sněhové vánice a kalamity	5	2 %
Exploze	5	2 %
Chemizace zemědělství	5	2 %
Davová panika	5	2 %
Škůdci a paraziti	4	2 %
Vlivy kosmických záření a těles	4	2 %
Úniky plynů	3	1 %
Mechanické poruchy konstrukcí, staveb, techniky	3	1 %
Únik ropných produktů	3	1 %
Teroristická činnost	2	1 %
Havárie v chemickém objektu	2	1 %
Působení toxických a infekčních odpadů	1	0 %
Násilné sociální konflikty	1	0 %
Propady zemských dutin	0	0 %
Posun říčního koryta nebo dna pod hladinou	0	0 %
Pád kosmických těles	0	0 %
Půdní eroze	0	0 %
Zemětřesení	0	0 %
Epizootie (velká nákaza zvířat)	0	0 %
Epifytie (velká nákaza rostlin)	0	0 %
Svahové pohyby	0	0 %
Součet	603	

Je velice zajímavé, že zatímco na celém našem území vnímají oslovení na pět možných hrozeb na respondenta, v případě vlastního osobního ohrožení některou mimořádnou

událostí z uvedeného seznamu se cítí respondenti ohroženi o více než jednou tak méně. To znamená, že jako reálné ohrožení své osoby vnímají oslovení v průměru dvě možná rizika. Z výzkumného šetření je patrné, že jednotlivá rizika cítí jako ohrožení vlastní osoby v drtivé většině jen pár desítek osob, což jsou jednotky procent z celého výzkumného souboru. Výjimku tvoří pouze riziko epidemie či pandemie, které reálně vzhledem k vlastnímu bezpečí vnímá jako riziko celých 48 % a námrazy a náledí, které takto identifikuje na 43 % oslovených. Významnými osobními riziky podle respondentů jsou ještě záplavy a povodně (pro 22 % oslovených), krupobití a přívalové deště (pro 25 % respondentů), dopravní havárie (pro 27 % respondentů) a pro přibližně 10 % oslovených jsou to ještě bouře, vichřice, a prudké větrné poryvy, obtížná vedra a sucha, mezistátní konflikty a ekonomické problémy.

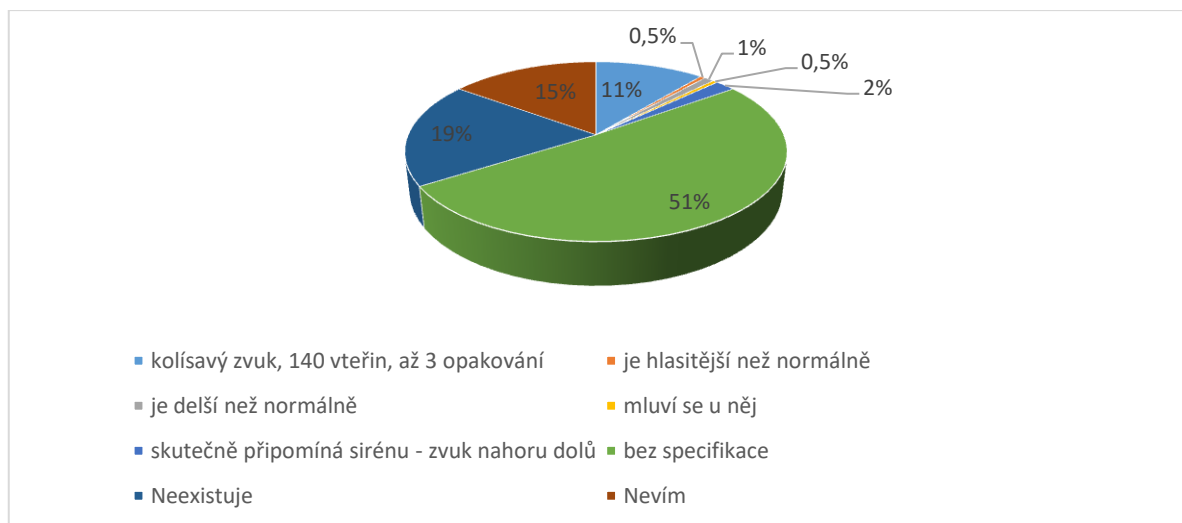
Obrázek 6 Osobní vnímání rizik podle respondentů (zdroj:vlastní)

Co se týče reálného ohrožení vlastní osoby, respondenti se necítí vůbec ohrožení mimořádnými událostmi jako jsou pády kosmických těles, propady zemských dutin, půdní eroze či zemětřesení. Stejně tak jako reálnou hrozbu nevnímají chemizaci zemědělství či násilné sociální konflikty. Tento fakt zřejmě souvisí s tím, že ČR je v zásadě považována za bezpečnou lokalitu, což zřejmě pro řadu lidí nezměnilo ani události posledních let. Velkou otázkou pak zůstává, jak se tento pocit vlastní bezpečnosti oslovených odrazí v úrovni jejich všeobecných znalostí v oblasti chování za mimořádných událostí. Dá se totiž předpokládat, že se projeví právě v nízké úrovni, jako důsledek pocitu nedůležitosti znát i ty nejjobecnější zásady chování při mimořádných událostech.

V sedmé otázce měli respondenti uvést, zda existuje nějaká forma hlášení mimořádné události, případně, jak toto hlášení vypadá. Je nutné si uvědomit, že proto, aby se lidé mohli začít chovat podle zásad chování za mimořádné události, musejí dokázat identifikovat, že k mimořádné události došlo. Jak bylo řečeno výše (kap. 2.2), mimořádné události jsou ohlašovány sirénou zvláštním signálem, který je v rámci možností doplněn mluvenou výstrahou (u nových mluvící sirén, se tak děje touto technologií, jinak pomáhá místní rozhlas a další komunikační sítě). Je otázkou, zda do základních všeobecných znalostí v oblasti chování za mimořádných událostí patří právě přesný popis zvláštního signálu, či je možné za dostatečné považovat alespoň vědomí, že takový signál existuje. Je třeba předpokládat, že nastavení zvláštního signálu je natolik specifické a že se natolik vymyká běžným signálům, že právě fakt, že obyvatelé vědí, že takový specifický signál existuje, by mohl být dostačující pro identifikování mimořádného stavu. Výsledky prezentuje následující tabulka č. 8 a graf č. 6.

Tabulka 8 Znalost výstražného signálu ohlašujícího mimořádnou událost [vlastní zpracování]

Zvláštní hlášení pro mimořádné události	Varianty	Počet	Procenta
Existuje	kolísavý zvuk, 140 vteřin, až 3 opakování	26	11%
	je hlasitější než normálně	1	0,5%
	je delší než normálně	4	1%
	mluví se u něj	1	0,5%
	skutečně připomíná sirénu – zvuk nahoru dolů	5	2%
	bez specifikace	123	51%
Neexistuje		45	19%
Nevím		36	15%
Součet		241	100%

Obrázek 7 Znalost výstražného signálu ohlašujícího mimořádnou událost (zdroj:vlastní)

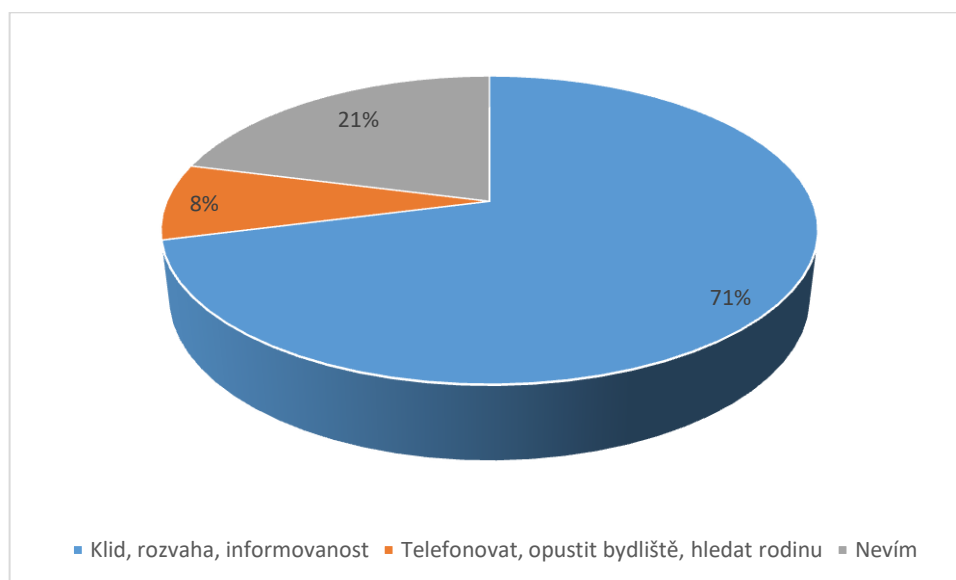
Jak je vidět, 65 % respondentů uvádí, že si je vědomo existence zvláštního hlášení mimořádné události. Ovšem celých 51 % neuvedlo žádnou další bližší specifikaci. Dá se říci, že zbylých 14 % kladně odpovídajících respondentů zvláštní hlášení mimořádné události popsali víceméně správně. Dokonce 11 % z těchto kladně odpovídajících respondentů dokázalo zvláštní hlášení mimořádné události popsat ve všech aspektech a správně (samozřejmě vlastními slovy, pro prezentaci výsledků však byla použita jednotná kategorie). Ostatní respondenti v podstatě vypíchlí některý ze zvláštních aspektů tohoto specifického hlášení a to buď hlasitost, která je sporná (0,5 % respondentů), délku (uvedlo 1 % respondentů), mluvenou část signálu (uvedlo 0,5 % oslovených) nebo kolísavost (uvedla 2 % oslovených).

O tom, že mimořádná událost má vlastní způsob ohlašování, neví 15 % respondentů a celých 19 % oslovených se domnívá, že takové hlášení vůbec neexistuje. Celkem se dá tedy konstatovat, že 1/3 oslovených by hlášení mimořádné události nezaznamenala už jen proto, že o tomto hlášení neví nebo je nepovažuje za existující. Na první pohled se může zdát, že se nejedná o negativní výsledek, ale podle našeho názoru je toto číslo příliš vysoké. Fakt, že opravdu 19 % oslovených tvrdí, že mimořádná událost nemá své vlastní hlášení a dalších 14 % o takovémto hlášení neví, znamená, že celá 1/3 obyvatelstva Olomouckého kraje nemá tu nejzákladnější znalost týkající se mimořádné události a to schopnost identifikace toho, že mimořádná událost vypukla.

Velice podobně pak vyšlo vyhodnocení následující otázky, která zjišťovala, zda respondenti vědí, jak se chovat v případě, že se stanou součástí mimořádné události. Opět, v souladu s tématem a celkovým pojetím práce bylo cílem zjistit, zda mají respondenti to nezákladnější a stěžejní povědomí o tom, jak se při mimořádné události chovat a tomu také odpovídala formulace této otázky. Jak už bylo zmíněno, výsledky korespondovaly s výsledky otázky předcházející a prezentuje je následující tabulka č. 9 a graf č. 8.

Tabulka 9 Jak se chovat při mimořádné události [vlastní zpracování]

Chování	Počet	Procenta
Klid, rozvaha, informovanost	171	71%
Telefonovat, opustit bydliště, hledat rodinu	19	8%
Nevím	51	21%
Součet	241	100%

Obrázek 8 Jak se chovat při mimořádné události (zdroj:vlastní)

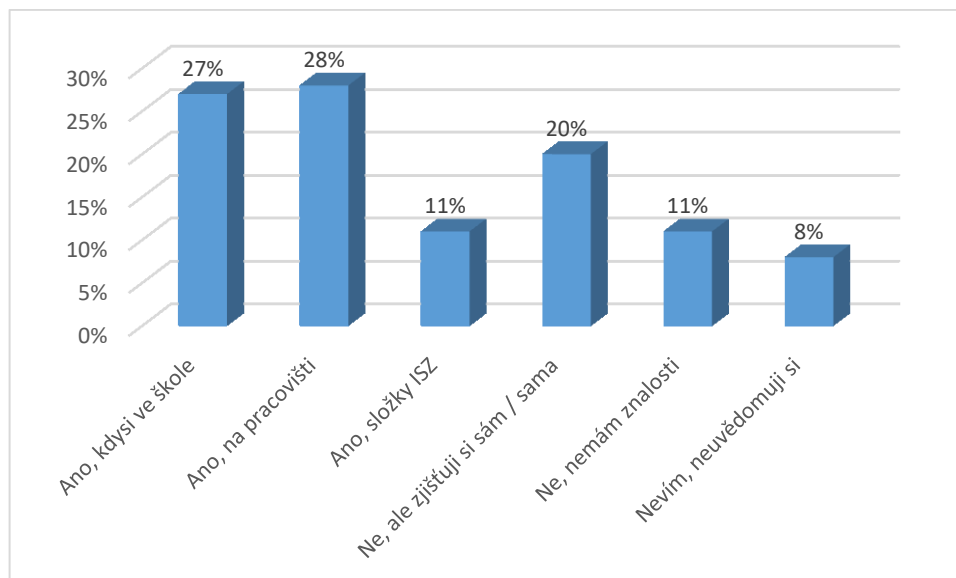
Celých 71 % oslovených označilo v osmé otázce správnou odpověď, což znamená, že stejně jako v případě hlášení mimořádné události, také v případě chování při mimořádné události zhruba 1/3 oslovených vůbec neví, jak se chovat, nebo by se chovala v rozporu s tím, jaká jsou všeobecná doporučení zainteresovaných orgánů a institucí. To je opět podle našeho názoru příliš vysoké číslo a to zejména vzhledem k tomu, že koncepce otázky byla skutečně všeobecná. Respondenti neměli vykazovat nějaké detailní či faktografické a metodické znalosti ohledně zásad chování za mimořádných událostí. Proto je podle našeho názoru negativním zjištěním, že 8 % oslovených by se chovalo v rozporu se všeobecnými

zásadami chování za mimořádných událostí a celých 21 % oslovených vůbec neví, jak by se měli chovat.

Předposlední otázka dotazníkového šetření se zaměřila na edukaci v oblasti připravenosti obyvatelstva na chování při mimořádných událostech. Je třeba si připomenout, že také v oblasti chování při mimořádných událostech je nezbytně nutné obyvatelstvo vzdělávat, pokud chceme, aby nejen že nebylo překážkou při plnění úkolů IZS, ale aby bylo schopno se o sebe v prvních fázích mimořádných událostí efektivně postarat, stejně jako o své blízké a tím přispět k minimalizaci následků. Jak bylo zmíněno v teoretické části práce (viz kap. 2.3), právě edukace obyvatelstva v oblasti chování při mimořádných událostech je zásadním předpokladem pro praxi zvládnutí mimořádných událostí, ale bohužel, v našich podmínkách zatím tato edukace nedosahuje požadované úrovně. Výsledky výzkumného souboru z Olomouckého kraje prezentuje následující tabulka č. 10 a graf č. 9.

Tabulka 10 Úroveň edukace obyvatelstva v oblasti ochrany obyvatelstva [vlastní zpracování]

Absolvování / úroveň / zdroje edukace	Počet	Procenta
Ano, kdysi ve škole	65	27%
Ano, na pracovišti	68	28%
Ano, složky ISZ	27	11%
Ne, ale zjišťuji si sám / sama	48	20%
Ne, nemám znalosti	26	11%
Nevím, neuvědomuji si	20	8%
Součet	254	105%

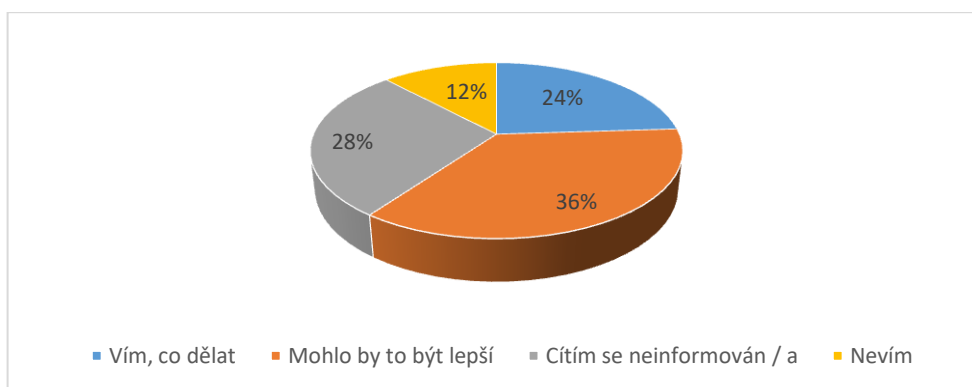
Obrázek 9 Úroveň edukace obyvatelstva v oblasti ochrany obyvatelstva (zdroj:vlastní)

Na úvod je opět třeba zdůraznit, že i výsledky deváté otázky korespondují s předcházejícími zjištěními, což znamená, že nízkou či žádnou míru edukace uvedlo na 19 % oslovených, což logicky vysvětluje nedostatečnou informovanost v předcházejících otázkách u cca 1/3 oslovených. Zajímavé je, že 20 % oslovených uvedlo, že sice žádnou organizovanou formu edukace v dané oblasti nezažili, ale sami se vzdělávají a zjišťují si informace. Toto zjištění je podle našeho názoru zajímavé zejména v kontextu otázky č. 6, která ukázala, že oslovení vnímají vcelku nízké riziko vlastního ohrožení mimořádnou událostí. Nejvíce oslovených uvedlo, že se s nějakou formou edukace v oblasti ochrany obyvatelstva setkali buď ve škole (27 % oslovených) nebo na pracovišti (28 % oslovených). Přesto, že nějakou formu organizované edukace uvedlo celkem 61 % oslovených, vygenerovali tito dotázaní pouze 160 odpovědí, to znamená, že pouze 13 respondentů se s nějakou formou organizované edukace v oblasti ochrany obyvatelstva setkala vícekrát. To je podle našeho názoru určitě negativní zjištění a potvrzuje informace a data *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 (2020)*, která uvádějí, že informovanost a edukace obyvatelstva je v této oblasti velice nízká.

Poslední otázka dotazníkového šetření se respondentů ptala, jak se cítí v oblasti chování při mimořádných událostech informování. Jednalo se o otázku s jednou možností odpovědi a výsledky prezentuje následující tabulka č. 11 a graf č. 10.

Tabulka 11 Informovanost o chování při mimořádných událostech pohledem respondentů
[vlastní zpracování]

Úroveň informovanosti	Počet	Procenta
Vím, co dělat	59	24%
Mohlo by to být lepší	86	36%
Cítím se neinformován / a	68	28%
Nevím	28	12%
Součet	241	100%

Obrázek 10 Informovanost o chování při mimořádných událostech pohledem respondentů
(zdroj:vlastní)

Výsledky této otázky jasně reflektují vlastní pocity oslovených a je tedy patrné, že 36 % oslovených si myslí, že by jejich informovanost mohla být lepší. Zcela spokojeno v této oblasti je 24 % oslovených, ovšem 28 % se cítí neinformováno v tom, jak se chovat při mimořádných událostech. Zbýlých 12 % respondentů není schopno toto posoudit. Je nutné si uvědomit, že přesto, že 71 % respondentů uvedlo správně, jak se při mimořádné události chovat, je tato otázka skutečným vlastním pocitem oslovených a navíc, otázka č. 8, respektive její odpovědi, mohla respondenty na správnou odpověď navést.

5.2 Vyhodnocení a doporučení pro praxi

Na závěr je třeba vyhodnotit hypotézy a na základě výsledků navrhnout vlastní doporučení pro praxi.

H1: Předpokládáme, že více než polovina respondentů bude považovat za mimořádné události biotické a abiotické přírodní události.

Tato hypotéza byla potvrzena, jak ukazují výsledky otázky č. 4, kde jako mimořádnou událost označilo biotické přírodní hrozby 79 % oslovených. Co se týče abiotických

mimořádných událostí, ty byly rozděleny do pěti kategorií, které respondenti celkem označily v 669 případech. Výpočet procent pak dokládá, že také tuto kategorii jako celek označilo 55 % respondentů.

H2: Předpokládáme, že pohled respondentů na otázku všeobecného rizika mimořádných událostí na našem území a pocitem vlastního ohrožení se nebude lišit.

Tato hypotéza byla vyvrácena. Výsledky otázek č. 5 a 6 ukázaly, že respondenti v mnohem větší míře identifikují riziko mimořádné události s ohledem na ČR než z pozice svého vlastního osobního nebezpečí. A to v takovém rozdílu, že zatímco za mimořádné události ohrožující ČR respondenti považuje 241 respondentů celkem 1298 hrozeb, v případě osobního ohrožení uvedl stejný počet respondentů jen 603 odpovědi. Pohledem průměru to znamená, že zatímco ČR podle respondentů ohrožuje asi 5 možných mimořádných událostí, osobně ohrožení se respondenti cítí pouze 2,5 mimořádnými událostmi.

H3: Předpokládáme, že nejméně 75 % respondentů bude dostatečně informováno v oblasti varování při mimořádné události a základních zásad chování při mimořádné události.

Tato hypotéza nebyla. Pokud budeme vzhledem k tématu a zaměření práce pracovat opravdu s tím, že jsou po respondentech požadovány pouze zcela základní a všeobecné znalosti v oblasti chování za mimořádných událostí, celých 67 % oslovených ví, že existuje nějaký varovný signál, tedy že existuje nějaká všeobecná výstraha označující mimořádnou událost a 71 % oslovených správně označilo nejprimárnější zásady chování při mimořádných událostech. Nejednalo se tedy o požadovaných 75 %, což je podle našeho názoru velice negativní výsledek. Tento výsledek svědčí o tom, že obyvatelé Olomouckého kraje nemají o základních zásadách chování při mimořádných událostech příliš velké povědomí.

Výzkumné šetření ukázalo, že co se týče samotné informovanosti a důležitosti, obyvatelé Olomouckého kraje si uvědomují, že mimořádné události jsou součástí společenského života a že jich je celá řada. Samotnou informovanost o mimořádných událostech jako takových, je možné označit za uspokojivou. Mnohem horší situace je však v oblasti znalostí zásad chování při mimořádných událostech a edukaci v této oblasti. Výzkumné šetření tak potvrdilo informace z teoretické části práce. Tento stav není samozřejmě fatální, protože už ze samotného označení vyplývá, že se jedná o situace mimořádné, které nezažívá běžný občan každý den. Ovšem přesto si myslíme, že alespoň základní povědomí o tom, jak se jako občan při mimořádných událostech chovat, by měl mít každý z nás.

Základem je podle našeho názoru edukace. Nemůžeme předpokládat, že lidé budou sami sebe v rámci sebevzdělávání a seberozvoje edukovat v této oblasti, nebo že se budou zajímat o případné změny a transformace v oblasti ochrany obyvatelstva. Je nutné k této otázce přistupovat koncepčně. Vhodná je rozhodně stávající praxe edukace v rámci povinné školní docházky. Ale je nutné si uvědomit, že tato oblast se mění a lidé zapomínají, takže by se edukace měla zaměřit také na další generace obyvatelstva. Vzhledem k výsledkům výzkumného šetření v oblasti informovanosti můžeme předpokládat, lidé identifikují mimořádné události z velké části díky mediální informovanosti.

Právě využití médií v procesu tzv. primární (všeobecné a základní) prevence je podle našeho názoru v oblasti chování při mimořádných událostech velice účinnou variantou. Informace mohou být součástí televizního vysílání, mohou být zábavnou formou soutěží a kvízů prezentovány na internetu, mohou být vytvářeny zvláštní spoty za přispění známých osobností apod. Je nutné si uvědomit, že edukace v našem pojetí není studium faktů a definic. Dá se předpokládat, že by v praxi ani nebylo efektivní, kdyby lidé znali přesné složení lékárničky pro mimořádné události. Naopak, právě jednoduchá, srozumitelná, lehce pochopitelná a zapamatovatelná pravidla mají ve vypjatých situacích mimořádných událostí zásadní význam. Věříme, že právě proces primární a všeobecné prevence pojaté jako proces edukace by byl přínosný.

ZÁVĚR

Mimořádné události jsou součástí našich životů a nikdy nikdo neví, zda se nestane její obětí. Je nutné si uvědomit, že mimořádnou událostí se může stát prakticky cokoli, co nějakým způsobem přesáhne únosnou hranici řešení. V předkládané bakalářské práci jsme se zaměřili právě na otázku chování obyvatelstva při mimořádných událostech, respektive na úroveň znalostí v této oblasti. Výzkumné šetření bylo zaměřeno na zjišťování toho, jak jsou obyvatelé Olomouckého kraje znalí v chování při mimořádných událostech. Bylo zjištěno, že obyvatelé Olomouckého kraje vědí, co všechno se může stát mimořádnou událostí a dokonce vcelku fundovaně vyhodnocují i rizika mimořádných událostí na našem území. Naopak však obyvatelé Olomouckého kraje výrazně podceňují vlastní možné ohrožení mimořádnými událostmi a s tím pravděpodobně souvisí fakt, že znalosti o tom, jak se při mimořádných událostech chovat, jsou velice nízké.

Důvodem je podle našeho názoru také fakt, že výzkumné šetření prokázalo také nízkou míru edukace v této oblasti a je nutné si uvědomit, že lidé se sami těžko budou v této oblasti vzdělávat. Jako řešení pro praxi proto navrhuje vytvoření konceptu edukace v oblasti chování obyvatelstva v případě mimořádné události, který by spíše než vzdělávací koncept připomínat metodiku primární prevence srovnatelnou např. s programy primární prevence požívání alkoholu a drog. Koncept by cílil na populaci bez rozdílu věku a jeho cílem by byl zvýšení povědomí obyvatel v oblasti zásadních a všeobecných pravidel chování za mimořádných událostí.

Na tomto místě musíme připomenout, že právě situace, kdy při mimořádné události lidé panikaří, hromadně telefonují a opouštějí domovy, jsou pro samotné řešení události zásadním problémem. Bylo by proto vhodné, aby se obyvatelstvo orientovalo alespoň v těchto základních zásadách, které se v podstatě neliší podle charakteru události a jsou aplikovatelné na události vojenského i nevojenského charakteru. Nepochybujeme, že stejně jako je třeba obyvatelstvo neustále edukovat např. v oblasti chování na pozemních komunikacích, je třeba se zaměřit na tuto oblast, která je možná zatím pořád ještě v pozadí veřejného zájmu. Je sice skvělé, že se obyvatelé Olomouckého kraje cítí osobně bezpečně, ale mimořádná událost si skutečně nevybírá, ale každý by měl vědět, co dělat, nebo možná nedělat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BLAŽEK, Jiří. 2014. *Manuál pro přípravu techniků OO* [online]. 2014 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z WWW: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=61&head=132&subhead=340>
- DVOŘÁK, Karel a Svatopluk HAUGWITZ. *Ochrana obyvatelstva prostřednictvím složek integrovaného záchranného systému a krizového řízení*. Praha: Armex Publishing, 2021. ISBN 978-80-87451-81-6.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- HRADIL, Jaroslav, Otakar J. MIKA, Miroslav MUSIL, Bohuslav SVOBODA, Jakub RAK a Dušan VIČAR. *Základy ochrany obyvatelstva v ČR*. Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2018. ISBN 978-80-7454-774-4.
- Informace pro občana aneb chování při vzniku mimořádných událostí* [online]. HZS ČR, 2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z WWW: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-pri-vzniku-mimoradnych-udalosti.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>
- KAVAN, Štěpán a Alena OULEHLOVÁ. Civil Defence Subject Matter Education in the Former Czechoslovakia in the 1918-1939 Period. *Czech-Polish Historical and Pedagogical Journal*, 2021, roč. 13, č. 2, s. 96-115. ISSN 1803-6546.
- KAVAN, Štěpán. Provisions of Civil Defence Training in Czechoslovakia – Historical Consequences. *Security Dimensions*, 2016, roč. 10, č. 17, s. 158-171. ISSN 235-7000.
- KAVAN, Štěpán a Martin TRČKA. Content of civil defence training in Czechoslovakia during the period 1918-1939. *Littera Scripta*, 2016, roč. 9, č. 1, s. 46-63. ISSN 1805-9112.
- Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030* [online]. 2020 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z WWW: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 [online]. 2013 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z WWW:

https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/Koncepce-ochrany-obyvatelstva-2020-2030_1_.pdf

KOVAŘÍK, Jaroslav a Marek SMETANA. *Základy civilní ochrany*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2006. ISBN 80-86634-85-X.

KRÁSNÝ, Antonín. Armáda České republiky v nebojových operacích. *Obrana a strategie*, 2004, roč. 3, č. 2, s. 55-64. ISSN 1802-7199.

LINHART, Petr. *Integrovaný záchranný systém (IZS)* [online]. 2004 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z WWW: <https://www.hzscr.cz/clanek/pojmy-1-cast.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

PAULUS, František et al. Analýza hrozeb pro ČR, závěrečná zpráva [online]. Praha: HZS ČR, 2015 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z WWW: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:P1MKWe3xPmkJ:https://www.hzscr.cz/soubor/analyza-hrozeb-zprava-pdf.aspx&cd=5&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>

PLUCKOVÁ, Irena, Dušan VIČAR, Tomáš MILÉŘ, Petr SLÁDEK, Ivo SVOBODA, Kateřina ŠMEJKALOVÁ, Jiří ŠIBOR a Magdaléna KONEČNÁ. *Jak se zachovat když...* Brno: Nová škola, 2016. ISBN 978-80-7289-746-9.

ŘEHÁK, David et al. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. Frýdek-Místek: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2019. ISBN 978-80-7385-220-7.

SKÁCELOVÁ, Irena. *Co dělat při mimořádné události: příručka pro obyvatele Olomouckého kraje*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1170-9.

Varování obyvatelstva [online]. HZS ČR, 2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z WWW: <https://www.hzscr.cz/clanek/informace-pro-obcany-varovani-obyvatelstva.aspx>

VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK. *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2477-8.

Záchranný kruh [online]. 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z WWW: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/mimoradne-udalosti/zakladni-informace/co-jsou-to-mimoradne-udalosti.html>

Zákon č. 239/2000 Sb., zákon o integrovaném záchranném systému ve znění pozdějších předpisů.

Zásady chování při mimořádné události [online]. Policie ČR, 2023 [cit. 2023-02-22]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/zasady-chovani-pri-mimoradne-udalosti.aspx>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
IZS ČR	Integrovaný záchranný systém České republiky
RVP	Rámcový vzdělávací program

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Rozložení respondentů dle pohlaví (zdroj:vlastní).....	23
Obrázek 2 Věkové kategorie respondentů (zdroj:vlastní)	24
Obrázek 3 Rozložení respondentů dle velikosti bydliště (zdroj:vlastní)	25
Obrázek 4 Názor respondentů na obsah pojmu mimořádná událost (zdroj:vlastní).....	27
Obrázek 5 Reálné hrozby mimořádných událostí v ČR pohledem respondentů (zdroj:vlastní).....	28
Obrázek 6 Osobní vnímání rizik podle respondentů (zdroj:vlastní).....	31
Obrázek 7 Znalost výstražného signálu ohlašujícího mimořádnou událost (zdroj:vlastní).....	33
Obrázek 8 Jak se chovat při mimořádné události (zdroj:vlastní).....	34
Obrázek 9 Úroveň edukace obyvatelstva v oblasti ochrany obyvatelstva (zdroj:vlastní) ...	36
Obrázek 10 Informovanost o chování při mimořádných událostech pohledem respondentů (zdroj:vlastní).....	37

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Kategorizace mimořádných událostí v podmínkách ČR pro potřeby dotazníku [vlastní zpracování].....	22
Tabulka 2 Rozložení respondentů podle pohlaví [vlastní zpracování].....	23
Tabulka 3 Věkové kategorie respondentů [vlastní zpracování].....	24
Tabulka 4 Rozložení respondentů dle velikosti bydliště [vlastní zpracování]	25
Tabulka 5 Názor respondentů na obsah pojmu mimořádná událost [vlastní zpracování] ...	26
Tabulka 6 Reálné hrozby mimořádných událostí v ČR pohledem respondentů [vlastní zpracování].....	28
Tabulka 7 Osobní vnímání rizik podle respondentů [vlastní zpracování]	30
Tabulka 8 Znalost výstražného signálu ohlašujícího mimořádnou událost [vlastní zpracování].....	32
Tabulka 9 Jak se chovat při mimořádné události [vlastní zpracování].....	34
Tabulka 10 Úroveň edukace obyvatelstva v oblasti ochrany obyvatelstva [vlastní zpracování].....	35
Tabulka 11 Informovanost o chování při mimořádných událostech pohledem respondentů [vlastní zpracování].....	37

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den.

Jmenuji se Lenka Hynková a jsem autorkou bakalářské práce zabývající se úrovní všeobecných znalostí obyvatelstva v oblasti chování za mimořádných událostí v Olomouckém kraji. Touto cestou bych Vás ráda požádala o zodpovězení následujících otázek zaměřených právě na problematiku mimořádných událostí, ochrany obyvatelstva a informovanosti obyvatelstva o nich. Výzkumné šetření je anonymní a Vaše odpovědi budou použity výhradně a pouze pro potřeby mé bakalářské práce.

Dotazník obsahuje převážně tzv. uzavřené otázky, tedy otázky, ve kterých máte stanoveny možnosti odpovědí. V rámci znění otázky je pak přímo uvedeno, zda máte zvolit pouze jednu možnost nebo více možností. V případě, že se mi to zdálo přínosné, jsou otázky koncipovány jako polootevřené, to znamená, že dávám možnost k vlastnímu vyjádření. Za jakékoli vlastní názory a myšlenky budu velice ráda.

Mimořádná událost je nebezpečí většího rozsahu, které může ohrožovat život člověka a jeho blízkých, jejich zdraví a majetek a životní prostředí. Řešení mimořádných událostí a přípravu na ně zajišťuje tzv. ochrana obyvatelstva, o které by měl něco vědět každý z nás.

Děkuji za pomoc a ochotu.

Osobní charakteristiky

1. Pohlaví:

- muž
- žena

2. Věková kategorie:

- méně než 18 let
- 19–40 let
- 41-65 let
- 65 let a více

3. Bydliště:

- do 5 tisíc obyvatel
- 5 - 10 tisíc obyvatel
- 10 - 40 tisíc obyvatel
- 40 – 100 tisíc obyvatel
- Olomouc

Oblast mimořádných událostí

4. Co z následujícího seznamu podle Vás patří mezi mimořádné události (vždy s přihlédnutím k velkému rozsahu uvedené události, můžete odpovědět neomezeným počtem možností):

- požáry / obtížná vedra a sucha / teplotní inverze
 - bouře, vichřice a prudké větrné poryvy / tornáda
 - záplavy, povodně / přívalové deště a krupobití
 - námrazy a náledí / sněhové vánice a kalamity
 - svahové pohyby / propady zemských dutin / posun říčního koryta nebo dna pod hladinou / půdní eroze / zemětřesení
 - pád kosmických těles / vlivy kosmických záření a těles
 - epidemie, pandemie (velká nákaza lidí) / epizootie (velká nákaza zvířat) / epifytie (velká nákaza rostlin) / škůdci a paraziti
 - exploze / úniky plynů / radioaktivita / havárie v chemickém objektu / působení toxických a infekčních odpadů / únik ropných produktů / dopravní havárie (silniční, letecké, železniční)
 - chemizace zemědělství / mechanické poruchy konstrukcí, staveb, techniky / davová panika / násilné sociální konflikty / teroristická činnost / násilné kriminální delikty / emigrační vlny / mezistátní konflikty (např. války)
 - zhroucení ekonomiky, ekonomické problémy
- Jiné.....

5. Které z uvedených mimořádných událostí podle Vás reálně hrozí v ČR a jsou pro ni největším rizikem, popřípadě proč? (možnost více odpovědí)

- požáry / obtížná vedra a sucha / teplotní inverze
 - bouře, vichřice a prudké větrné poryvy / tornáda
 - záplavy, povodně / přívalové deště a krupobití
 - námrazy a náledí / sněhové vánice a kalamity
 - svahové pohyby / propady zemských dutin / posun říčního koryta nebo dna pod hladinou / půdní eroze / zemětřesení
 - pád kosmických těles / vlivy kosmických záření a těles
 - epidemie, pandemie (velká nákaza lidí) / epizootie (velká nákaza zvířat) / epifytie (velká nákaza rostlin) / škůdci a paraziti
 - exploze / úniky plynů / radioaktivita / havárie v chemickém objektu / působení toxických a infekčních odpadů / únik ropných produktů / dopravní havárie (silniční, letecké, železniční)
 - chemizace zemědělství / mechanické poruchy konstrukcí, staveb, techniky / davová panika / násilné sociální konflikty / teroristická činnost / násilné kriminální delikty / emigrační vlny / mezistátní konflikty (např. války)
 - zhroucení ekonomiky, ekonomické problémy
- Jiné.....

6. Které z mimořádných událostí podle Vašeho názoru hrozí přímo Vám (např. bydlíte v záplavovém pásmu, tak Vám hrozí povodně; nebo vzhledem k současné situaci se obáváte mezistátního konfliktu; nebo s ohledem na zkušenosti minulých let věříte, že Vám reálně hrozí nebezpečí pandemie)? Můžete volit více odpovědí, své odpovědi můžete doplnit o důvody Vašich obav:

- požáry

- bouře, vichřice a prudké větrné poryvy
- záplavy, povodně
- krupobití a přívalové deště
- námrazy a náledí
- sněhové vánice a kalamity
- svahové pohyby
- propady zemských dutin
- posun říčního koryta nebo dna pod hladinou
- pád kosmických těles
- půdní eroze
- zemětřesení
- tornáda
- teplotní inverze
- obtížná vedra a sucha
- vlivy kosmických záření a těles
- epidemie, pandemie (velká nákaza lidí)
- epizootie (velká nákaza zvířat)
- epifytie (velká nákaza rostlin)
- škůdci a paraziti
- exploze
- úniky plynů
- radioaktivita
- havárie v chemickém objektu
- působení toxických a infekčních odpadů
- únik ropných produktů
- dopravní havárie (silniční, letecké, železniční)
- chemizace zemědělství
- mechanické poruchy konstrukcí, staveb, techniky
- davová panika
- násilné sociální konflikty
- teroristická činnost
- násilné kriminální delikty
- emigrační vlny
- mezistátní konflikty (např. války)
- ekonomické problémy (zhroucení ekonomiky)
- Jiné.....

7. Existuje nějaká forma informování, že nastala nějaká mimořádná událost v místě Vašeho bydliště? (zvolte jen jednu odpověď)

- ano, existuje – jedná se o
- ne, neexistuje
- nevím

8. Jak by se měl člověk chovat, když nastane mimořádná událost: (jen jednu odpověď)

- měl by zachovat klid, rozvahu, počkat si na informace

- měl by okamžitě telefonovat rodině, opustit bydliště a hledat svou rodinu
- vůbec nevím, jak se chovat, když nastane mimořádná událost

9. Absolvoval / a jste někdy něco, co by se mohlo nazvat školení nebo edukace v oblasti ochrany obyvatelstva? (pokud je to třeba, označte více odpovědí)

- ano, kdysi ve škole
- ano, na pracovišti
- ano, účastnil / a jsem se akce místních složek IZS
- ne, nikdy mě nikdo nijak v oblasti ochrany obyvatelstva neinformoval, ale sám / sama si informace zjišťuji, takže o této problematice něco vím
- ne, nikdy mě nikdo nijak v oblasti ochrany obyvatelstva neinformoval, takže o této problematice nic nevím
- nevím, neuvědomuji si

10. Máte pocit, že jste dostatečně informován / a o tom, jak se chovat při mimořádné události? (jen jedna odpověď)

- ano, vím přesně, co dělat
- ne, nemám pocit, že jsem dobře informován / a
- nevím, nedokážu to posoudit